

3. Дайвінг на Філіппінах: найкращі місця для wreck diving та сафари. *Dive Magazine*. 2023. № 5. С. 12–18. URL: <https://example.com/philippines-diving-spots> (дата звернення: 9.11.2025).

Рябченко Владислав

Науковий керівник: к. філол. н., доцент Фрумкіна А. Л.

Міжнародний університет

ТРАНСФОРМАЦІЯ КОНЦЕПТУ «KRIEG / ВІЙНА» У XX СТОЛІТТІ

XX століття стало епохою радикальної зміни у сприйнятті війни, що визначило нову семантичну й культурну роль концепту «*Krieg*» у німецькомовному просторі. Якщо у попередні сторіччя війна асоціювалася з мужністю, честю та політичною доцільністю, то події 1914–1945 років зруйнували ці традиційні уявлення. Як зазначає Ерік Гобсбаум, XX століття стало «віком крайнощів», у якому війна втратила свої старі символічні рамки та перетворилася на прояв тотального насильства [6, с. 21].

Перша світова війна (1914–1918) означила першу масштабну кризу європейського гуманізму. Концепт *Krieg* перестав бути синонімом героїзму й набув значення трагедії колективного масштабу. У німецькій культурі цього періоду війна постає не лише як політична подія, а як глибокий *екзистенційний* досвід.

У художній літературі формується мотив «загубленого покоління» (*verlorene Generation*), який зокрема втілено в романі Е. М. Ремарка „*Im Westen nichts Neues*“ (1929). Письменник показує війну як безглузду жертву покоління, позбавленого ідеалів. Водночас Ернст Юнгер у книзі „*In Stahlgewittern*“ трактує війну як «випробування духу» [7, с. 41–43], створюючи контраст між трагічним та героїчним розумінням концепту *KRIEG/ВІЙНА*. Ця подвійність визначила німецький світогляд міжвоєнної доби.

Події 1939–1945 років остаточно радикалізували значення війни в німецькомовному світі. Вона перестала бути політичною категорією – натомість стала **етичним символом катастрофи**. Як зазначає Ганс-Ульріх Велер, досвід Голокосту, масових бомбардувань і колективної провини перетворив *KRIEG/ВІЙНА* на метафору морального падіння людства [9, с. 92].

У післявоєнній Німеччині формується мовне табу на воєнну лексику: замість *KRIEG/ВІЙНА* уживаються слова *Konflikt*, *Einsatz*, *Auseinandersetzung*, що свідчить про глибокий психологічний спротив і травматичну пам'ять [1, с. 88]. Художня **Література** й публіцистика цього періоду (твори Генріха Бьолля, Томаса Манна) зосереджуються не на героїзмі, а на провині й відповідальності. Після 1945 року поняття *KRIEG/ВІЙНА* зазнало чергової трансформації. У контексті глобального протистояння між СРСР і Заходом війна набуває **метафоричного значення**, позначаючи боротьбу ідей, пропаганди та інформаційних систем. Саме тоді виникають нові терміни: *Kalter Krieg* (холодна війна), *Atomkrieg* (атомна війна), *Propagandakrieg* (пропагандистська війна).

Як зазначає Юрген Габермас, післявоєнна Німеччина втратила можливість говорити про війну як про політичний інструмент, тому *KRIEG/ВІЙНА* стало символом заборони насильства та морального осуду [5, с. 44]. У Східній Німеччині, навпаки, воно зберегло позитивну конотацію – «антифашистська боротьба» – що підкреслює ідеологічну розщепленість значення [4, с. 64].

Наприкінці XX століття війна втрачає ознаки реального досвіду і переходить у сферу **культурної пам'яті**. Як пише Алеїда Ассман, німецьке суспільство починає «жити пам'яттю війни, а не війною» [1, с. 94]. Концепт *KRIEG/ВІЙНА* існує тепер переважно як медійна й символічна конструкція – у кіно, телебаченні, шкільних програмах, музеях.

Війна стає метафорою не лише фізичного конфлікту, а й соціальної боротьби: „*Krieg gegen Armut*“, „*Krieg gegen den Hunger*“, „*Informationskrieg*“.

Ця **метафоризація** означає остаточний перехід від матеріального до когнітивного рівня – війна стає частиною мислення, а не лише історії.

У XX столітті відбулася еволюція концепту *KRIEG/ВІЙНА* – від героїчного і політичного до морального, травматичного та метафоричного. Війна перестала бути подією, перетворившись на дзеркало суспільних цінностей, що відображає страх, пам'ять і самоусвідомлення європейського простору. Ця трансформація створила підґрунтя для сучасного розуміння війни не як норми історії, а як виклику для гуманізму.

Література

1. Assmann, A. (1999). *Erinnerungsräume: Formen und Wandlungen des kulturellen Gedächtnisses*. München: Beck. – p. 112-139
2. Eksteins, M. (1989). *Rites of Spring: The Great War and the Birth of the Modern Age*. Houghton Mifflin. – p. 203-228
3. Frei, N. (2002). *1945 und Wir: Das Dritte Reich im Bewusstsein der Deutschen*. München: Beck. – 77-102
4. Fulbrook, M. (2008). *The People's State: East German Society from Hitler to Honecker*. Yale University Press. – p. 55-79
5. Habermas, J. (1981). *Theorie des kommunikativen Handelns*. Frankfurt am Main: Suhrkamp. – p. 44-67
6. Hobsbawm, E. (1995). *The Age of Extremes: The Short Twentieth Century, 1914–1991*. London: Abacus. – p. 21-49
7. Jünger, E. (1920). *In Stahlgewittern*. Berlin: Mittler. – p. 41-58
8. Mann, T. (1946). *Vom zukünftigen Sieg der Demokratie*. Zürich: Europa Verlag. – p. 12-25
9. Wehler, H.-U. (2008). *Deutsche Gesellschaftsgeschichte*. München: C.H. Beck. – p. 92-116